

Nr 774

Av herr Gustafsson i Skellefteå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, med förslag till lag om allmän försäkring, m. m.

(Lika lydande med motion nr 663 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 90, i vilken förslag framlägges om en samlad lagstiftning angående socialförsäkringarna, behandlas även frågan om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen. Med nuvarande regler för fördelningen av kostnaderna för folkpensionsförmånerna uppgår kommunernas sammanlagda bidragsbelopp till ca 500 milj. kronor. De största delposterna för kommunernas bidragsdel hänför sig till de kommunala bostadstilläggen och invalidpensionerna. Därutöver bidrar kommunerna till kostnaderna för änkepensioner i anledning av dödsfall före den 1 juli 1960 samt hustrutillägg.

Enbart kostnaderna för invalidpensionerna uppgår för kommunernas del till ca 200 milj. kronor. De utgör således en tyngande post i den kommunala budgeten och är särskilt betungande för avflyttningskommuner, vilkas skattekraft i övrigt är låg och vikande. Till de relativt höga utdebiteringar, som ifrågavarande kommuner tvingas hålla, bidrar därför invalidpensionskostnaderna med en icke ringa del. För flera norrlandskommuner uppgår kostnaderna för invalidpensionerna till 2 kronor per skattekrona och mer. Samma är fallet i Blekinge. Variationer i kostnaden per skattekrona är betydande.

Om staten övertog invalidpensionskostnaderna i deras helhet, skulle således en icke oväsentlig kommunal skatteutjämning åstadkommas. Ytterligare skäl för en sådan åtgärd utgör den omständigheten, att kommunerna med de nya reglerna för förtidspensioneringen saknar reellt inflytande över storleken av ifrågavarande kostnader. Dessa blir beroende av beslut som fattas av statliga myndigheter.

Med åberopande av här redovisade omständigheter har från folkpartiets sida uttalats — i motioner till föregående års riksdag — att kommunerna bör befrias från sin nuvarande bidragsskyldighet till invalidpensioneringen och att ifrågavarande kostnader bör övertas av staten bl. a. som ett led i en kommunal skatteutjämningsreform. Socialförsäkringskommittén har vid sina överväganden kommit till i princip samma uppfattning. Kommitténs majoritet har emellertid ansett att pågående utredningsarbete rörande en kommunal skatteutjämningsreform bör avvaktas innan något mera betydande steg tas för att avlyfta invalidpensionskostnaderna från kommunerna. Socialministern intar i den nu framlagda propositionen samma ståndpunkt.

Med hänsyn till den bekymmersamma utvecklingen för de redan förut av invalidpensionskostnader hårt belastade kommunerna anser vi att omedelbara åtgärder bör och kan vidtagas för att lätta den börda på dessa kommuners ekonomi som kostnaderna för invalid- eller förtidspensionerna representerar. Självklart bör sådana omedelbara åtgärder utformas så, att de icke lägger tekniska hinder i vägen för en kommande, mera omfattande reform av den kommunala skatteutjämningen.

Olika vägar är härvid tänkbara. Från vår sida diskuterades dessa frågor i de vid början av årets riksdag väckta motionerna I: 424 och II: 492. Vi pekade där på möjligheten att befria kommunerna från bidragsskyldigheten för förtidspensionerna såsom en form för kompensation för den genomförda höjningen av ortsavdragen. Med hänsyn till att ortsavdragshöjningen utdebiteringsmässigt betyder genomsnittligt mera än bidragsskyldigheten för förtidspensionerna finge en sådan konstruktion ges den formen att kommunerna övergångsvis finge en viss direkt skatteersättning som utfyllnad till de avlyftade förtidspensionskostnaderna. En godtagbar konstruktion av angivna innebörd kräver emellertid teknisk utredning. Ges kommunerna ingen kompensation alls för ortsavdragshöjningen genom särskild övergångsvis utgående skatteersättning, skulle landstingen själva helt få bära detta skattebortfall, eftersom de inte har några kostnader för förtidspensioneringen. Även om den angivna vägen på sikt ger en bestående kompensation för ortsavdragshöjningen, så kan den enligt vår mening — såsom vi för övrigt uttalade vid fjolårets riksdag — inte lämpligen genomföras omedelbart.

En annan väg, som också diskuterades i motionerna i januari, att omedelbart uppnå en avlastning för de av invalidpensionskostnader mest tyngda kommunerna är att staten övertar den del av ifrågavarande kostnader som överstiger viss utdebitering. En sådan åtgärd utgör ett naturligt första steg i en samlad skatteutjämningsreform som även innefattar en fullständig avlyftning från kommunerna av dessa kostnader. Beslut om en mera varaktig reform skulle då lämpligen fattas vid 1964 års riksdag då dels gällande grunder för skatteersättningen i anledning av ortsavdragsreformerna enligt tidigare fattat beslut skall omprövas och dels den pågående utredningen om den kommunala skatteutjämningen måste vara färdig. Det tillskott i skatteersättningen i anledning av den i höstas beslutade ortsavdragshöjningen, varom förslag framlagts i proposition nr 69, liksom det ytterligare tillskott, som tillkommer vid bifall till våra yrkanden om ytterligare höjning av ortsavdragen, bör då också utgå som ett provisorium för samma tid.

Vi förordar att beslut nu fattas om en omedelbar avlastning av kommunernas kostnader för folkpensioneringen enligt den senare angivna vägen. Av praktiska skäl föreslår vi att maximeringen för kommunernas kostnader bestämmas till att omfatta samtliga kostnader för folkpensioneringen utöver de kommunala bostadstilläggen. Den kostnadsdel, som staten nu bör överta, föreslår vi bestämmas till den kostnad som överstiger 1 krona per skattekrona. Beslutet bör träda i kraft den 1 januari 1963 och således gälla fr. o. m. kalenderåret 1963. Kostnadsökningen för statsverket kan för helt

kalenderår uppskattas till 20 milj. kronor. På grund av avräkningsreglerna mellan stat och kommun kommer den sålunda ökade belastningen på statsverket budgetåret 1963/64.

Genom en ändring av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun så som här föreslagits sättes ett »tak» för kommunernas kostnader till skydd för de ekonomiskt sämst ställda kommunerna. Jämte den utbyggnad av statsbidraget till de särskilt skattetyngda kommunerna, varom förslag framlagts till årets riksdag och som vi anser angelägen, skulle ett första steg av väsentligt värde tas för ekonomisk lättnad för de hårdast pressade kommunerna. En fullständig avlyftning av kommunernas kostnader för förtidspensioneringen bör ske i samband med den senare kommande, kommunala skatteutjämningsreformen. Riksdagen bör enligt vår mening uttala sin principiella anslutning till denna linje.

Med hänvisning till det anförda hemställas,

att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 69

a) måtte besluta att staten från och med 1963 skall överta den del av kommunens kostnad för förtidspensioner och andra folkpensionsförmåner vid sidan om de kommunala bostadstilläggen, som överstiger en utdebitering av 1 krona per skattekrona,

b) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening uttala att staten som ett led i en senare kommande, kommunal skatteutjämningsreform skall överta återstående kommunala kostnader för förtidspensioneringen; samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de författningsändringar som föranledes av ovanstående yrkande.

Stockholm den 3 april 1962

Henning Gustafsson

i Skellefteå

M. Berglund

Sigvard Larsson

John G. Löfroth

Elias Jönsson

i Ingemarsgården

Mac P. Hamrin

Sven Wedén

Olaus Nyberg

Wald. Svensson